

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента, професора кафедри цивільно-правових дисциплін Тернопільського національного економічного університету на дисертацію Яринка Б.В. «Адміністративно-правові засади здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право

Ступінь актуальності обраної теми. Вільний обіг товарів і послуг неможливий без ефективного вирішення проблем неспроможності, які об'єктивно властиві господарській діяльності, всі наслідки якої не можливо прорахувати наперед. Проте держава самотійно не може слідкувати за кожним суб'єктом господарювання, керувати його діями, а отже створює інститут арбітражних керуючих, який є запобіжником у разі, якщо ситуація зайшла занадто далеко.

Вдосконалення інституту арбітражного керування йде по лінії господарського законодавства. Зокрема, в минулому році вступив у дію новий Кодекс процедур банкрутства. Утім в царині адміністративного права, як виявляється, знаходиться значний обсяг правовідносин, учасником яких є арбітражний керуючий, і здебільшого вони представляють собою контроль за діяльністю арбітражного керуючого з боку різних суб'єктів. Водночас наукових праць, в яких би це питання комплексного досліджувалося з точки зору адміністративного права, не існує. Тому актуальність обраної дисертантом тематики не викликає сумніву.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Робота має чітку теоретичну базу, підкріплену дослідженням практичних питань діяльності арбітражних керуючих.

Для досягнення наукової об'єктивності результатів дослідження в дисертації було слушно використано філософські (діалектичний), загальнонаукові (формально-логічний, структурно-функціональний, системного аналізу і синтезу) та спеціально-правові (історико-правовий, порівняльно-правовий, формально-юридичний) методи наукового пізнання. Формально-логічний метод допоміг сформулювати понятійно-категорійний апарат дослідження та розкрити зміст таких понять, як «правовий статус арбітражного керуючого», «державний контроль за діяльністю арбітражного керуючого», «адміністративна відповідальність арбітражного керуючого» та ін. Завдяки структурно-функціональному методу досліджено місце окремих суб'єктів контролю за діяльністю арбітражного керуючого в його системі.

Обґрунтованою є і структура дослідження. Автор виділяє три змістовних елементи, які є своєрідними блоками дослідження, і в сукупності дають цілісне уявлення про різні аспекти теми. На початку роботи у відповідному розділі автор досліджує адміністративні правовідносини в діяльності арбітражних керуючих, виділяючи тим самим певне коло адміністративно-правових відносин, наявність яких підводить теоретичну базу під дослідження загалом. У межах підрозділу справедливо розглядаються правовий статус арбітражного керуючого, органів, які уповноважені здійснювати контроль за його діяльністю і у підсумку – результат взаємодії цих складових у вигляді адміністративної відповідальності арбітражного керуючого. Із структурної побудови роботи випливає, що контроль за діяльністю арбітражного керуючого нерозривно пов'язаний із застосуванням (або незастосуванням, у разі відсутності вини) адміністративної відповідальності до арбітражного керуючого.

Найбільш значний за обсягом змістовний блок виражений у другому розділі роботи, де розглядається механізм реалізації адміністративних правовідносин контролю за діяльністю арбітражного керуючого. В цьому розділі частину структури займає дослідження різних суб'єктів контролю. Автором висловлюються оригінальні думки і погляди на відносини, зокрема, між державною, в особі судової влади, і арбітражним керуючим, який, на думку

автора, також є опосередковано носієм публічного інтересу, і в цьому сенсі, якщо не представником, то провідником волі держави.

Збагачується коло суб'єктів контролю за рахунок включення в цю групу значної кількості суб'єктів, що стосуються процедури банкрутства на різних етапах, проте не сприймалися традиційно як суб'єкти контролю за діяльністю арбітражного керуючого.

Також до відповідного змістовного блоку віднесено два підрозділи, що присвячені порядку притягнення арбітражного керуючого до відповідальності, та порядку оскарження рішень і дій контролюючого органу арбітражним керуючим, що носить науково збалансований характер, адже принципи права диктують змагальність у будь-якому юрисдикційному, а не тільки судовому процесі.

Традиційним для такого роду досліджень, але від того не менш значущим і цінним, є звернення до удосконалення законодавства та міжнародного досвіду у третьому змістовному блоці дослідження, оформленому, як підвищення ефективності правового інституту здійснення контролю за діяльністю арбітражного керуючого. Дисертант зупиняється на зарубіжних моделях, які можуть дати нам більш детальне розуміння того, на яких принципах побудований сучасний контроль за діяльністю арбітражного керуючого, якими механізмами у вітчизняному праві можна було б його доповнити. Дослідження підсумовується докладним інструментарієм удосконалення законодавства, з чого видно, що автор досить детально володіє на практичному рівні проблематикою правозастосування у сфері контролю за діяльністю арбітражних керуючих.

У результаті дослідження автор доходить низки висновків, основним з яких є існування окремого правового інституту адміністративно-правового статусу арбітражного керуючого, основою якого є адміністративні правовідносини контролю, під час яких відбувається набуття особою правового статусу арбітражного керуючого, взаємодія з уповноваженими державними органами із загальних питань здійснення своєї діяльності, подання й розгляд

скарг на дії і рішення арбітражного керуючого, оскарження арбітражним керуючим дій та рішень контролюючих органів, процедури підготовки і подання звітності, проходження планових і позапланових перевірок; реалізуються правові засади періодичного підвищення кваліфікації арбітражними керуючими з метою підтвердження права на подальше зайняття діяльністю, повноваження щодо участі у саморегулівній професійній організації арбітражних керуючих.

Заслуговує на увагу і підтримку авторська класифікація видів адміністративної відповідальності арбітражного керуючого, яка, поза сумнівом, ґрунтується на здобутках теорії адміністративного права, але розвиває ці здобутки в контексті діяльності арбітражного керуючого.

Положення про суб'єктів контрольної діяльності так само не викликають заперечень, оскільки автором детально описуються можливості для контролю, надані різним учасникам процедури банкрутства, а головне і особам, які не беруть в ній участі, але інтереси яких можуть бути порушені арбітражним керуючим.

У результаті дослідження автор висуває низку обґрунтованих пропозицій, що є абсолютно конкретними і придатними до впровадження у законодавство та практику роботи арбітражних керуючих та органів контролю за їх діяльністю, таких як рейтингова система, інформаційна прозорість, формалізація принципів діяльності арбітражного керуючого, за порушення яких він може нести юридичну відповідальність.

Висновки автора за компонуванням і за безпосереднім змістом відповідають завданням дослідження і підтверджені міркуваннями та прикладами, наданими у відповідних підрозділах роботи. Отже спостерігається чіткий логічний зв'язок між кожним завданням, відповідним підрозділом і висновком, який слідує з підрозділу. Крім того, пункти висновків достатньо охарактеризовані у новизні дисертаційного дослідження.

Достовірність і новизна наукових положень. Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням значного списку використаних

джерел (306 найменувань), до якого увійшли праці вітчизняних і іноземних науковців, законодавство з досліджуваної проблематики, практика судів та громадсько-аналітичні дописи представників експертного співтовариства.

Новизна забезпечується розробкою низки наукових положень, запропонованих уперше, тих, що автор удосконалив, та таких, що набули подальшого розвитку на матеріалі дослідження рецензованої дисертації. Серед них слід окремо виділити відносини, де відбувається набуття особою правового статусу арбітражного керуючого, відносини з органами контролю, оскарження дій і рішень арбітражного керуючого та контролюючого органу, процедури підготовки і подання звітності, проходження перевірок, підвищення кваліфікації арбітражними керуючими, участі у саморегулівній професійній організації.

Так само уперше виділено правове становище органів контролю за діяльністю арбітражних керуючих як система взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих прав і обов'язків органів державного та громадського контролю, розкрито елементи цієї системи.

Безсумнівними авторськими здобутками, що мають наукову новизну на рівні розробки уперше слід назвати пропозиції щодо введення процедур рейтингування арбітражних керуючих; запровадження інформаційної прозорості у діяльності арбітражного керуючого; формалізація в галузевому законодавстві принципів, на яких має будуватися прийняття рішень арбітражним керуючим як особою, що здійснює публічно-сервісну діяльність і реалізує публічний інтерес.

На рівні удосконалення автором проведено класифікацію адміністративної відповідальності, що міститься у диспозиціях норм на такі, що згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення адресовані конкретно арбітражному керуючому; які згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення адресовані керівнику підприємства, в тому числі арбітражному керуючому при виконанні повноважень керівника; а також згідно з інших, крім Кодексу України про адміністративні правопорушення

актів адміністративного законодавства; і врешті, позитивна відповідальність в якості диспозиції, якої можна умовно сформулювати недотримання особою кваліфікаційних вимог, що висуваються до особи, яка бажає здійснювати діяльність арбітражного керуючого.

Важливим здобутком на рівні наукової новизни є диференціація контролю за діяльністю арбітражних керуючих на спеціалізований, судовий і функціональний, відповідно до того ступеня, наскільки орган контролю зосереджений саме на діяльності арбітражного керуючого, або на тому чи іншому господарському процесі, господарських операціях, в яких ситуативно бере участь арбітражний керуючий, в силу чого попадає у сферу повноважень контрольного органу наряду з іншими підконтрольними суб'єктами. Зокрема, згідно з авторською позицією, функціональний контроль поширюється в тому числі і на діяльність арбітражного керуючого в порядку казуальної реалізації функцій державних і громадських суб'єктів контролю на предмет дотримання керівником боржника трудового, фінансового, антимонопольного, військово-мобілізаційного, екологічного, соціально-інфраструктурного та іншого функціонального законодавства, з урахуванням особливостей породжених перебуванням боржника у процедурах банкрутства.

Натомість, як справедливо наголошує дисертант, доцільно було теоретично об'єднати державний контроль, що здійснюється Міністерством юстиції України і громадський контроль саморегулівної організації арбітражних керуючих в одну категорію під назвою «спеціалізований контроль» за критерієм спрямування контролю виключно на спеціалізований предмет – діяльність арбітражного керуючого.

Відноситься до новизни у контексті удосконалення і диференціація процедур притягнення до адміністративної відповідальності за неналежні дії у процесі ліквідації, за порушення галузевих норм при виконанні обов'язків керівника підприємства, порядок позбавлення арбітражного керуючого відповідного свідоцтва без притягнення до відповідальності за нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також окремий

порядок настання позитивної адміністративної відповідальності у вигляді не проходження особою, яка виявила бажання займатися діяльністю арбітражного керуючого, кваліфікаційних процедур, наслідком чого є недопущення такої особи до виконання функцій арбітражного керуючого, як вже було згадано.

Мають високий рівень системного розуміння правових явищ і наукові положення, в яких подальший розвиток отримали характерні для адміністративного права ідеї і підходи, автори яких всі спірні правовідносини за участю суб'єктів владних повноважень відносять до юрисдикції адміністративного суду, а відтак і спори за участю арбітражного керуючого як позивача, так і очевидно відповідача у публічних правовідносинах мають бути віднесені на думку дисертанта, яку ми поділяємо, до юрисдикції адміністративного суду.

Очевидним здобутком є ґрунтовна праця над вивченням вітчизняного інституту арбітражного керуючого, під час якої дисертантом було застережено, що кожна з розвинених країн має свою концепцію інституту арбітражного керуючого, правовий статус якого не повинен бути уніфікованим, а повинен найбільше відповідати вітчизняним правовим реаліям.

В силу наведеного, винесені на захист наукові положення є достовірними і мають високий рівень наукової новизни.

Повнота викладу положень і висновків дисертації в опублікованих працях. Основні положення та висновки, сформульовані в дисертації, відображено у 10 наукових працях, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, стаття у науковому виданні іншої держави та 4 тези наукових доповідей, які в комплексі дозволяють скласти уявлення про характер роботи і її основні здобутки. Посилання на власні праці також наявні і в списку використаних джерел, публікаційна робота охоплює період з 2017 по 2019 роки, що дає змогу впевнитись у ретельній роботі над темою.

Проте, незважаючи на високу кількість переваг дослідження, **існують певні дискусійні моменти і зауваження**, на яких потрібно докладно зупинитись.

1. Автор доволі широко трактує публічно-сервісні функції, роблячи неодноразовий системний висновок про наявність таких у арбітражного керуючого (стор. 3, 4, 21, 26, 32, 48, 49, 91, 93, 185 дисертації, стор. 2,4,12 автореферату). Під час публічного захисту необхідно розкрити, що дисертант мав на увазі, оскільки навряд чи арбітражний керуючий здійснює якісь адміністративні послуги від імені держави, чи видає певні дозволи.

2. Автор у своїй роботі вживає терміни спеціалізований, функціональний контроль і специфічні контрольні суб'єкти (стор. 4, 22, 23 - ...-190 дисертації, стор. 2, 4, 5, 8, 12, 13 автореферату). Бажано пояснити різницю, яка вкладається в цю термінологію.

3. За твердженням дисертанта, висловленим у висновках до першого підрозділу, яке не увійшло до загальних висновків та автореферату, подвійне підконтрольне становище робить інститут арбітражного керуючого однією з особливих суспільних інституцій що одночасно реалізують публічний інтерес в тому вигляді, як його визначають задачі державного управління і у вигляді впровадження впливу незалежних професійних товариств, які так само формулюють свої настанови, що інкорпорується в правову практику їх членами та дотримання яких забезпечується адміністративно-правовими механізмами діяльності саморегулівних організацій (стор. 93 дисертації). Яким чином в цьому контексті автор бачить публічний інтерес, якщо він виходить одночасно і від державного органу і від саморегулівної організації, а арбітражний керуючий має його реалізувати?

4. Неодноразово дисертантом зазначається, що господарський суд має функцію адміністративного контролю за діяльністю арбітражного керуючого (стор. 118, 187 дисертації, стор. 14 автореферату). Не можна однозначно погодитись з таким твердженням, навіть беручи до уваги фактичну обізнаність

дисертанта як практика у питанні повноважень господарського суду стосовно арбітражного керуючого.

5. На жаль, дисертант не приділив достатньої уваги діяльності саморегулівної організації у питаннях розробки та застосування Кодексу професійної етики арбітражного керуючого. Проте вважаємо, що така нормотворча діяльність, як і сам Кодекс, розроблений за її результатами, є однією із запорок ефективного контролю щодо арбітражного керуючого.

Висловлені зауваження відображають авторську позицію і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Відповідність дисертації вимогам. На основі зазначеного, слід констатувати, що дисертація Яринка Богдана Валерійовича «Адміністративно-правові засади здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих» є самостійною творчою науковою працею, що вирішує важливе для галузі адміністративного права завдання формування відповідного правового інституту та відповідає вимогам пп. 9, 11–13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – Яринко Б.В. заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право.

Офіційний опонент:
професор кафедри цивільного
права та процесу
Тернопільського національного
економічного університету,
доктор юридичних наук, доцент
заслужений юрист України

В. І. Теремецький

